

Primnoa resedaeformis

Risgrynskorall

Klass: Anthozoa (koralldjur), **Ordning:** Alcyonacea (hornkoraller), **Familj:** Primnoidae, **Släkte:** Primnoa, **Art:** Primnoa resedaeformis - risgrynskorall (Gunnerus, 1763) **Synonymer:** Gorgonia resedaeformis Gunnerus, 1763

Kännetecken

Risgrynskorallen är en hornkorall med en kort huvudstam och långa uppåtböjda grenar som förgrenas dikotomt så att kolonierna ofta är buskformiga. Kolonierna kan bli upp till 125 cm höga och till färgen är de oftast vitrosa till rosa, men de kan även ha en gul ton som gör dem gulvita till gulorange. De relativt stora polyperna sitter tätt och oregelbundet runt om grenarna. Det svenska namnet kommer av att polyperna kan liknas vid uppsvällda risgryn. Den korta huvudstammen och grenarna innehåller ett brunaktigt skelett av hornämnet gorgonin, som ligger i koncentriska lager likt årsringar kring en tunn, förkalkad centralsträng. Centralsträngen är homogen och saknar porer. Ytterst finns ett poröst barklager, bestående av ett lager av kalkplattor (skleriter) som är sammankittade med gorgonin. Det är kalkplattorna som ger kolonin dess färg. Skelettet går även ned som en basalplatta vid huvudstammen, vilken fäster kolonin vid hårt underlag. Polyperna är allsidigt ställda kring grenarna och sitter mycket tätt, antingen böjda uppåt eller nedåt, men alltid med ena sidan pressad tätt intill grenen. Polyperna är 4 mm breda och 8-10 mm långa, förutom tentaklerna. Det finns ingen polypbägare vid polypernas bas. Polyperna har åtta kamformiga tentakler med små korta sidogrenar. På polypernas yttre kroppssida (motsatt den sida som är tryckt mot grenen) sitter två långsgående rader av fyra, ibland fler, rektangulära kalkplattor, som är ca 1,5 mm långa. Det finns ytterligare fyra långsgående rader av skalplattor på polypernas sidor, men dessa är mycket små. Den sida av polypen som är vänd in mot grenen saknar långsgående kalkplattor. På randen av polypens munskiva finns en ring av åtta konkava skalplattor som är ca 1,4 mm långa. Innanför dessa finns en ring med åtta täckande skalplattor som är ca 2 mm långa. När polypen dras samman bildar dessa plattor ett lock över polypens munskiva.

Risgrynskorallen kan eventuellt förväxlas med sjöris, *Paramuricea placomus*, som lever i liknande miljö. Hos sjöris är dock kolonierna mer plattade och polyperna smalare, vilket gör att grenarna ser glesare ut. Levande kolonier av sjöris är generellt mer orangegula till färgen, och vid torkning så mörknar de, vilket inte risgrynskorallen gör.

Utbredning och status

Arten finns spridd över hela Nordatlanten, på östsidan från North Carolina i USA till Grönland och Davis Strait i Kanada, på västsidan från Skottland till Barents hav. Det finns även en form i nordliga delar av Stilla havet (Alaska och Japan), men den kan utgöra en separat art. I Atlanten förekommer arten på djup mellan 65 m och 1000 meter, och är vanligast på djup mellan 500 och 600 meter längs kontinentalsöcklarna. I vårt närområde förekommer risgrynskorall i Skagerraks djupränna, och tämligen allmänt längs Norges västkust upp till östra Finnmarken. I svenska vatten var arten förr relativt allmän till sparsamt förekommande på djupa hårbottenar under 100 m djup från Koster ned till Måseskär. Enligt uppgifter från fiskare var arten vanligt förekommande på 1930-talet innan trålning i stor skala hade börjat. De senaste decenniernas omfattande bottentrålning har dock haft en mycket negativ inverkan på arten, som idag endast finns kvar lokalt i skyddade rännsystem i Skagerrak, huvudsakligen i Bratten, 20-30 sjömil utanför Smögen-Sotenäs. Sammanlagt tre fynd gjordes från Svenska artprojektets marina inventering 2006-2008, samtliga inom Brattenområdet. Vid videoupptagningar med fjärrstyrd ROV filmades exemplar som växer på lodräta klippväggar i Bratten på 250-300 meters djup. I Kosterområdet verkar arten ha försvunnit helt; såvitt är känt har arten endast påträffats vid två tillfällen inom området sedan 1960-talet, varav det senaste i mitten av 1990-talet.

Ekologi

Arten har sexuell reproduktion och är skildkönad. Ägg och spermier anläggs basalt i polyperna och släpps fritt i vattnet en gång om året. Denna frisläppning är troligen synkroniserad mellan olika kolonier och styrs åtminstone delvis av tidvatten och måncykler med perioder av kraftigare vattenström. Det första larvstadiet är som en frisimmande cilierad sk planula-larv. Risgrynskorall växer mycket långsamt och en meterhög koloni kan vara hundratals år gammal. Genom att räkna hornlamellerna som tillväxtringar i tvärsnitt av stammen har exemplar i kanadensiska vatten daterats till en ålder av 350 år.

Hot

Eftersom arten är storvuxen och långsamväxande är den känslig för trålning. Troligen missgynnas den även av eutrofiering och ökade halter sedimentpartiklar i vattnet.

Åtgärder

En bättre generell kunskap om artens förekomst och status i svenska vatten behövs. Dokumenterade förekomster av arten bör skyddas från trålning och andra former av förstörande verksamhet.

Övrigt

Etymologi. *Primnoa* är sammansatt av Gr. *prymnos*, "ände" + Gr. *oon*, "ägg", enligt Hans G Hansson. Namnet syftar på polypernas form. *resedaeformis*, Lat. "formad som reseda". Den norske biskopen och naturalisten Gunnerus såg en likhet mellan risgrynskorall och blomställningen hos örten reseda.

Litteratur

Cairns, S.D. & F.M. Bayer 2005. A review of the genus *Primnoa* (Octocorallia: Gorgonacea: Primnoidae), with the description of two new species. *Bulletin of Marine Science* 77(2):225-256.

Carlgren, O. 1945. Koraldyr. Danmarks fauna 51. G.E.G. Gads Forlag.

Moen, F.E. & Svensen, E. 2014. Dyreliv i havet. Nordeuropeisk marin fauna. 6:e upplagan. KOM forlag.

Hansson, H. G. 2011. Marina sydiskandinaviska "evertebrater". Webb-upplaga.

http://loven.gu.se/digitalAssets/1480/1480031_hansson-2011.pdf

<http://eol.org/pages/322138/overview>

Bilder: [http://images.vliz.be/resized/41526_primnoa-resedaeformis.jpg]

Författare

Kennet Lundin 2006. Reviderad Kennet Lundin 2015. © ArtDatabanken, SLU 2015